

MURKOVA NAGRADA, PRIZNANJE IN LISTINE ZA LETO 2024/2025

Utemeljitev Komisije za podeljevanje Murkovih nagrad, priznanj in listin

Komisija za podeljevanje Murkovih nagrad, priznanj in listin 2025, ki jo sestavljajo Milan Trobič, Katalin Munda Hirnök, Špela Ledinek Lozej in predsednik Tomaž Simetinger, se je sestala 3. oktobra 2025. Obravnavala je pet prispelih vlog in soglasno odločila, da Jelka Pšajd prejme Murkovo nagrado, dr. Bojana Rogelj Škafar pa Murkovo priznanje. Ker pravilnik to omogoča, se je Komisija odločila za podelitev dveh listin, ki ju prejmeta Pustno društvo Cerknica in Anže Habjan.

Murkova nagrada Jelki Pšajd

Murkova nagrada se podeljuje etnologinji in kulturni antropologinji Jelki Pšajd, muzejski svetnici in kustosinji Pomurskega muzeja Murska Sobota, za izjemne raziskovalne, muzeološke, znanstvene in strokovne dosežke, ki so pomemben prispevek k sodobni slovenski etnologiji. Njeno delo odlikujejo znanstvena poglobljenost, terenska natančnost, občutek za sočloveka in razumevanje etnologije kot humanistične vede, ki povezuje raziskovanje, dokumentiranje in odgovornost do skupnosti.

Že več kot dve desetletji se Jelka Pšajd posveča raziskovanju Pomurja, Porabja, Pohorja in Slovenskih goric. V središče svojega dela postavlja človeka v njegovem okolju, pri svojem delu pa izkazuje redko kombinacijo znanstvenih metodoloških pristopov in osebne empatije. Njene raziskave zajemajo široko polje materialne in nesnovne dediščine: rokodelstvo in obrti, prehransko kulturo, kmečka opravila, verovanja, praznike koledarskega leta in spomine posameznikov. Posebno pozornost namenja podeželskim ženskam, njihovi vlogi v družini in skupnosti ter njihovem prispevku k ohranjanju tradicije.

Njeno terensko delo zaznamuje izjemna vizualna in dokumentacijska natančnost. Ustvarila je bogat avdiovizualni arhiv s številnimi etnografskimi filmi in fotografskimi zbirkami. Naj jih nekaj naštejemo:

- *Counajo me remenkaš: Etnografski film o izdelovalcu pisanic Hermanu Rajsarju (2007),*
- *V Soboti ni tako slabega vremena, da mi ne bi mogle priti (2012),*
- *Živeti z gozdom: Olcarji – trde roke in mehke duše (2014),*
- *Gančki majoš (2016) in drugi.*

V Pomurskem muzeju Murska Sobota je sooblikovala številne razstave, s katerimi je etnološke teme približala javnosti in hkrati odprla prostor za razmislek o sodobnosti dediščine. Med najodmevnejšimi so *Skrinje, Stenski priti – dediščina mojih mame in babice, Radgonski mostovi* (nagrajena z Valvasorjevo nagrado), *Rokodelstvo – preteklost, sedanost, prihodnost* in *Pomanjkanje, zadostnost, izobilje* z odmevno monografijo *Lačni nismo bili, bilo pa je siromaštvo*. Te razstave so izstopale po metodološki inovativnosti, občutljivosti do nosilcev znanja in interpretaciji kulturnih sprememb.

Njeno raziskovalno delo je povezano tudi z Registrom nesnovne kulturne dediščine, kjer je sodelovala pri vpisu vrste enot, med njimi *Borovo gostüvanje (2012), Tradicionalno lončarstvo (2014), Priprava prleških gibanic (2015), Izdelovanje prekmurskih remenk (2015), Gančki majoš (2016), Brodarstvo (2016), Prekmurščina (2019), Priprava prekmurskih gibanic (2022), Priprava bučnega olja (2022), Tradicionalno čevljarstvo (2023)* idr. S tem je omogočila trajno prepoznavnost praks, ki oblikujejo kulturno raznolikost Slovenije.

Bibliografija Jelke Pšajd šteje skoraj dvesto enot: znanstvene in strokovne članke, kataloge, monografije, razstavne publikacije in filme. Njeno delo je dragocen prispevek k razumevanju identitete, družbenih sprememb in dediščinskih procesov v vzhodnoslovenskem prostoru, hkrati pa bogati celoten korpus slovenske etnološke vede.

S svojim raziskovalnim pristopom, vztrajnostjo in občutljivostjo za človeka Jelka Pšajd uteleša temeljno etnološko poslanstvo, in sicer spoštovanje vsakdanjega življenja in nosilcev dediščine, ki s svojimi zgodbami ustvarjajo kolektivni spomin skupnosti. Njeno delo presega muzejske in regionalne okvire ter se vpisuje med ključne prispevke sodobne slovenske etnologije.

Zaradi zavezanosti k obsežnemu in poglobljenemu terenskemu raziskovanju, vrhunskih strokovnih dosežkov, izjemne interpretativne moči in prispevka k ohranjanju kulturne dediščine Slovensko etnološko društvo Jelki Pšajd podeljuje **Murkovo nagrado**.

Murkovo priznanje dr. Bojani Rogelj Škafar

Dr. Bojana Rogelj Škafar, muzejska svetnica in kustosinja za ljudsko likovno umetnost v Slovenskem etnografskem muzeju, je avtorica razstave *Maksim Gaspari: Ustvarjene podobe naroda (2024–2025)*, ki je eden vrhuncev njenega raziskovanja razmerja med podobami, predmeti in nacio-

* Tomaž Simetinger, dr. etnologije, asistent, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo; tomaz.simetinger@gmail.com.

nalno identiteto. Razstava izhaja iz njenih dolgoletnih etnoloških premislekov o procesih, v katerih se iz dediščine oblikujejo simbolne podobe naroda, ter o vlogi umetnikov pri ustvarjanju in posredovanju teh podob.

S projektom nadaljuje raziskovalno smer, ki jo je začrtala z razstavo *Ljudska umetnost med domom in svetom* (2021–2024), kjer je primerjala zbirke slovenske ljudske umetnosti z umetniškimi deli skupine NSK. V novi razstavi se je posvetila umetniku Maksimu Gaspariju (1883–1980) kot ključnemu ustvarjalcu likovne podobe slovenstva v 20. stoletju. Gaspari je z motivi kmečkega življenja, šeg in navad ter prazničnih podob ustvaril tipizirane simbole narodne identitete, ki še danes živijo v kolektivni predstavi Slovencev.

Razstavo je zasnovala kot muzejsko pripoved o nastajanju simbolne likovne identitete. V prvem delu prikaže Gasparijevo življenjsko pot in umetniško zorenje, v drugem pa njegov odnos do etnografske dediščine. Ob predmetih iz zbirke SEM so predstavljene njegove risbe teh predmetov, kar razkriva preplet umetnosti in etnologije. Osrednji del razstave prikazuje motive pripadnostnih kostumov, svatb, čebelarstva, dedka Mraza in razglednic, zadnji del pa obravnava umetnikov vpliv na množično vizualno kulturo in likovni okus Slovencev.

Ob razstavi je dr. Bojana Rogelj Škafar pripravila katalog z znanstvenimi prispevki in obsežen spremljevalni program, ki je razprl vprašanja o dediščini, narodni ikonografiji in sodobnih interpretacijah preteklosti. Razstava je doživela velik medijski in javni odziv, kar potrjuje njeno aktualnost in moč povezovanja umetnosti z vprašanji identitete.

S tem projektom je dr. Bojana Rogelj Škafar pomembno prispevala k etnološki vedi in muzeologiji. Na inovativen način je pokazala, kako se z umetniškimi podobami oblikuje, ohranja in preoblikuje predstava o narodu. Njeno delo združuje raziskovalno poglobljenost, muzejsko interpretacijo in jasno vizualno pripoved, ki etnološke vsebine približuje širši javnosti.

Zaradi izjemnega strokovnega pristopa, raziskovalne poglobljenosti in velikega prispevka k razumevanju nacionalne identitete s pomočjo likovne umetnosti Slovensko etnološko društvo dr. Bojani Rogelj Škafar podeljuje **Murkovo priznanje**.

Murkova listina Pustnemu društvu Cerknica

Murkova listina se Pustnemu društvu Cerknica podeljuje ob 50-letnici organiziranega delovanja, in sicer za izjemen prispevek k ohranjanju in razvoju pustne dediščine ter dolgoletno delo pri utrjevanju prepoznavnosti enega najbolj znanih slovenskih pustovanj.

Cerknica je kraj z dolgo tradicijo pustovanja, ki so jo domačini gojili že pred ustanovitvijo društva. Leta 1970 so ustanovili pustni odbor, po petih letih pa Pustno društvo Cerknica, ki je postalo gonilna sila sodobnega karnevala.

Po ukinitvi litijskega karnevala je prav Cerknica prevzela vlogo enega bolj znanih pustnih središč v Sloveniji.

Že prva leta društvenega delovanja sta zaznamovala inovativnost in močan lokalni značaj. Karneval je v povorke vključil domače like: *Martina Krpana, coprnico Uršulo, žabe, zmaje in Butalce*, ki so danes jedro prepoznane pustne podobe Cerkniškega polja.

Pustno društvo Cerknica že pol stoletja uspešno ohranja in razvija nesnovno kulturno dediščino ter skrbi za medgeneracijski prenos znanja. Njegovo delovanje presega raven splošne zabave, saj je postalo oblika skupnostne identitete in humorja, s katerim domačini komentirajo družbene razmere. Leta 1999 je Cerknica postala članica Zveze evropskih karnevalskih mest (FECC), kar potrjuje njen ugled tudi v mednarodnem prostoru.

Ob 50-letnici je društvo izdalo obsežno monografijo *Točno okoli 12.32* in dokumentarni film *Od pogreba do karnevala*, ki predstavljata bogato zgodovino, razvoj in pomen pustne tradicije. Oba projekta pomembno prispevata k dokumentiranju in razumevanju etnološke dediščine notranjskega prostora.

S svojim neprekinjenim delovanjem, ustvarjalnostjo, satiro, spoštovanjem tradicije in kolektivnim duhom Pustno društvo Cerknica uteleša bistvo pustnega časa. Njihovo delo je dragocen primer, kako se lokalna dediščina ohranja in posodablja v duhu časa.

Za dolgoletno, predano in ustvarjalno delo na področju nesnovne kulturne dediščine Slovensko etnološko društvo Pustnemu društvu Cerknica podeljuje **Murkovo listino**.

Murkova listina Anžetu Habjanu

Anže Habjan že več kot dve desetletji pomembno prispeva k ohranjanju, raziskovanju in posredovanju kulturne dediščine Kropce. Čeprav po izobrazbi ni etnolog, njegovo delo izkazuje izrazito etnološko občutljivost, saj združuje zbirateljsko, raziskovalno in interpretativno dejavnost, usmerjeno v razumevanje lokalne identitete in življenjskih praks kroparske skupnosti.

Kot dolgoletni vodja zasebne muzejske zbirke *Muzejska hiša Fovšaritnica* sistematično zbira, dokumentira in predstavlja premično dediščino, fotografije in arhivsko gradivo, povezano z vsakdanjim življenjem in delom Kroparjev. Njegova zbirka je postala pomemben vir za raziskovanje lokalne zgodovine in etnoloških značilnosti železarskega naselja.

Habjanovo delovanje presega zgolj zbirateljstvo, saj s številnimi razstavami in projekti omogoča, da dediščina zaživi v sodobnem kontekstu. V Kulturnem društvu Kropa vodi sekcijo za raziskovanje humanistike in družboslovja ter ljubitelje kulture povezuje v raziskovalno skupnost, ki obravnava teme, kot so prehranska kultura, verske prakse, narečni govor in kolektivni spomin.

Kot sourednik in avtor prispevkov v glasilu *Vigenjc* sodeluje z Muzeji radovljiške občine in pomembno prispeva

k dokumentiranju lokalnih etnoloških pojavov. Njegovi članki o prehrani, verskem življenju in družbenih spremembah v 20. stoletju odražajo etnološki pristop, ki združuje terensko raziskovanje, arhivsko delo in interpretacijo nesnovne dediščine.

Anže Habjan aktivno sodeluje tudi pri pripravi etnoloških prireditvev (npr. Kovaški šmaren), ki povezujejo skupnost in omogočajo neposreden medgeneracijski prenos znanj in praks. S tem prispeva k ohranjanju živih oblik kulturne dediščine in razumevanju njenega pomena v sodobni družbi.

Z dolgoletnim prostovoljnim delom je ustvaril mrežo, ki povezuje ljubiteljsko etnologijo, muzejsko dejavnost in kulturno umetnostno vzgojo. S svojim zgledom dokazuje, da je tudi neformalno, a strokovno utemeljeno delovanje lahko ključno za varovanje in razumevanje lokalne dediščine.

Zaradi dolgoletnega in vsestranskega prispevka k raziskovanju, ohranjanju in posredovanju etnološke dediščine Krope Slovensko etnološko društvo Anžetu Habjanu podeljuje **Murkovo listino**.

